

המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו
היישוב במאה העשרים – מארץ ייעודה לארץ מקלט
11-616-01

The Jewish Community in *Eretz Israel* in the Twentieth Century – From

Promised Land to Safe Haven

פרופ' יוסף שרביט

הרצאה המתקדמת	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
ב'	סמסטר:
א' 10:00	יום ושעה
ג' 12:00	שעת קבלה:
charvity@gmail.com	מייל מרצה:
/https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר מודל:

תיאור הקורס ותוצרי למידה

תקציר הקורס

נדון במפנה שחל במעמדה הפוליטי של ארץ ישראל ובמעמדו של היישוב החדש, על רקע התמוטטות האימפריה העות'מאנית ומלחמת העולם הראשונה. כינון המנדט הבריטי מבשר ביסוסו המוסדי והממלכתי של היישוב היהודי והבית הלאומי בארץ ישראל ואולם החרפת הסכסוך הערבי-יהודי בה, המדיניות הבריטית והעליות ממזרח אירופה ומרכזה, מעצבים את אופי היישוב, תוך בניית המרקם התרבותי, הפוליטי והביטחוני שלו.

תוצרי הלמידה

ברצוננו ללמוד את תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל במאה העשרים – על רקע הפיכתה לצומת דרכים בזירה הבינלאומית: מלחמת העולם הראשונה והמנדט הבריטי עד לפרוץ מלחמת העולם השנייה.

נתבונן בעיקרי התהוותו של היישוב היהודי על רקע כינון המנדט הבריטי, החרפת הסכסוך הערבי-יהודי והעליות שנבעו מגאות האנטישמיות במזרח אירופה ובמרכזה.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מלחמת העולם הראשונה – מפנה במעמדה הפוליטי של ארץ ישראל.	פריטים מס' 2, 6, 18 מהביבליוגרפיה	
2	מלחמת העולם הראשונה – מפנה במעמדו של היישוב החדש.	פריטים מס' 3-4 מהביבליוגרפיה	
3	כינון המנדט הבריטי. "עם ישראל אייכה?" (חיים ויצמן)	פריטים מס' 3-4, 20 מהביבליוגרפיה	
4	התפתחות הבית הלאומי. התשתית	פריט מס' 12 מהביבליוגרפיה	

		המוסדית- ממלכתית.	
	פריט מס' 1 מהביבליוגרפיה	התפתחות הבית הלאומי. התשתית המוסדית- ממלכתית.	5
	פריט מס' 14 מהביבליוגרפיה	מעלייה לעלייה : העלייה השלישית.	6
	פריטים מס' 7, 9 מהביבליוגרפיה	מעלייה לעלייה : העלייה הרביעית.	7
	פריט מס' 5 מהביבליוגרפיה	מעלייה לעלייה : העלייה החמישית.	8
	פריטים מס' 13, 15 מהביבליוגרפיה	מטוטלת המשולש : היישוב, הלאומיות הערבית והמנדט הבריטי.	9
	פריטים מס' 12, 17 מהביבליוגרפיה	דיוקנו הפוליטי של היישוב : מיישוב למדינה בדרך.	10
	פריט מס' מהביבליוגרפיה	דיוקנו החברתי של היישוב.	11
	פריטים מס' 16, 19 מהביבליוגרפיה	דיוקנו הביטחוני של היישוב : התפתחות כוח המגן.	12
	פריט מס' 6, 17 מהביבליוגרפיה	מארץ ייעודה לארץ מקלט – סיכום ומסקנות.	13

ג. דרישות קדם: אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות על פי נוהלי האוניברסיטה (85%) קריאה ביבליוגרפית וכתובת רפראט. מרכיבי הציון הסופי (100%). בקורס זה יש חובת נוכחות בכל השיעורים, שתיבדק מדי שיעור. תלמיד שייעדר מעל שתי הרצאות ללא סיבה מוצדקת לא יורשה לגשת לבחינה המסכמת או להגיש עבודה, ולא יקבל ציון בקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

הגשת רפראט (מרכיבי הציון הסופי – 100%)

ביבליוגרפיה: תכנים עדכניים לעיון בקריאה, צפיה והאזנה

1. ביבליוגרפיה (הסטודנטית עשויה להיות מונחה לפרויטים ביבליוגרפיים נוספים באופן יחידני):

חובה:

1. י" אבנרי, "בשם החברים הסובלים' תולדות קבוצת חלוצים דתיים בכינרת 1926-1929", **קתדרה** 115 (תשס"ה), עמ' 129-156.

2. מ' אליאב (עורך), **במצור ובמצוק: ארץ ישראל במלחמת העולם הראשונה**, ירושלים תשנ"א.

3. ג' אלרואי, "שבי ציון' או 'אמיגרנטים' בהולים – התחדשות ההגירה היהודית לארץ ישראל בתקופת הממשל הצבאי 1918-1920", **קתדרה** 164 (תשע"ז), עמ' 51-74.

4. הנ"ל, **המהפכה השקטה: ההגירה היהודית מהאימפריה הרוסית, 1870-1924**, ירושלים תשס"ח, עמ' 207-217.

5. ג' באומל שוורץ, "גשרים בין אתמול ומחר", מקומה של תרבות הגולה בסיפור חייהן של גיבורות העלייה החמישית", **קתדרה** 114 (תשע"ז), עמ' 121-148.

6. י" בן אריה, **כיצד נוצרה ארץ ישראל בעת החדשה 1799-1949**, ירושלים תשע"ט

7. ד' גולדמן, "התיישבות הגרמנים בעמק בית שאן בין מלחמות העולם", **קתדרה** 129 (תשס"ט), עמ' 85-106.

8. ר' גפני, "חיים ב'שדה הדמים': יהודים, ערבים ושוב יהודים בשכונת שמאעה (שערי ציון), בירושלים", **קתדרה** 161 (תשע"ז), עמ' 85-116.

9. ז' גרינברג ור' זלשיק, "מסע משלחת לחקירת המלריה בארץ ישראל בשנת 1925", **קתדרה** 134 (תש"ע), עמ' 49-64.

10. ש' דותן, **פולמוס החלוקה בתקופת המנדט**, ירושלים תשנ"ח.

11. מ' חזן, "מפא"י בתדהמה: בן גוריון מול מפלגתו במשברי שנות השלושים", **קתדרה** 137 (תשע"א), עמ' 117-147.

12. הנ"ל, **מתינות: הגישה המתונה בהפועל הצעיר ובמפא"י, 1905-1945**, תל אביב תשס"ט.

13. י' כץ, **אל האדמה: הכמיהה הציונית לרכישת קרקעות והתיישבות ארץ ישראל**, רמת גן, תשע"ט.

14. מ' מרגלית, "המשתוקקים לרדת – על יהודים שלא הצליחו לממש את רצונם לרדת מהארץ בשנות העשרים", **קתדרה** 125 (תשס"ח), עמ' 79-98.

15. ב' מרגלית-שטרן, "חברות למופת", יוצאות תימן בין מגדר, מעמד ועדה בתנועת העבודה (1920-1945)", **קתדרה** 143 (תשס"ו), עמ' 115-144.

16. י' שרביט, "הרב קוק ומאורעות תרפ"ט", **סיני צ"ז**, (תשמ"ה), עמ' קנ"ג-קפ"ה

17. M. J. Cohen, *Palestine, Retreat from the Mandate*, London, 1978, Chapter I.

18. Y. Charvit, "La première guerre mondiale et le Yishouv", *Tsafon – Revue d'études juives du Nord*, 67 (2014), pp. 125-142.

19. Y. Harel, "The Rabbi and the Mufti against the Priest: On the Missionary Activity in Gaza at the Beginning of the Twentieth Century", in B. Cooperman & Z. Zohar (eds.), *Jews and Muslims in the Islamic World*, Maryland 2013, pp. 159-168.

20. M. Verete, "The Balfour Declaration and its Makers" *Middle Eastern Studies*, 6, (1970), pp. 48-76.